

Innehåll

IUIs förord	5
Kommitténs förord	7
Kapitel 1 <i>Det aktuella krisläget 1978</i>	15
De yttre dragen	15
Krisen ett internationellt fenomen	16
... men särskilt svår för Sverige: Stora krav på anpassning	18
Den aktuella krisen i historiskt perspektiv – hur unik är den? ..	24
Studiens syfte och uppläggning	27
Bestämningsfaktorerna för konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt – en modellskiss och några definitioner	29
Kapitel 2 <i>Det långa perspektivet: Svensk industris utveckling 1870–1976</i>	36
Tiden fram till 1890: Jordbrukets, sågverkens och bruksföretagens dominans	45
Tiden 1890–1913: Den stora industrialiseringsperioden	48
Mellankrigstiden: Industrins konsolidering och hemmamarkna- dens framväxt	49
Perioden 1946–1965: En industriell guldålder	54
Tiden efter 1965: Internationalisering och försämrade tillväxtbeting- elser	58
Kapitel 3 <i>Den nuvarande krisen i jämförelse med tidigare kriser</i>	64
20-talskrisen: Deflation efter en inflationskonjunktur samt stora anpassningsbehov	65
30-talskrisen: En följd av den internationella depressionen utan betydande strukturella inslag	71
Koreakonjunkturen: En råvaruboom med snabb anpassning	72
	9

1970-talets stagflationskris: En kombination av många sammanfallande faktorer	74
Kapitel 4 <i>Konkurrenskraft och specialisering i svensk industri under efterkrigstiden</i>	78
Produktion och konsumtion av industrivaror	78
Specialiseringens förklaringsfaktorer	81
Lönsamhet, priser och kostnader 1950–1976 i olika industribranscher	85
Gruvindustrin	90
Skogsindustrin	92
Stålindustrin	97
Varvsindustrin	99
Tekoindustrin	100
Verkstadsindustrin och den kemiska industrin	101
Sammanfattning	102
Appendix till kapitel 4 <i>Komparativa fördelar – en definition</i>	104
Komparativa fördelar och teknikens roll	105
Förändring av komparativa fördelar	105
Kapitel 5 <i>Teknikfaktorns betydelse och innehåll</i>	107
Den tekniska utvecklingens bidrag till den ekonomiska tillväxten	107
Teknikfaktorn 1870–1964	107
Teknikfaktorn 1950–1976	109
Teknikfaktorn i olika industribranscher 1950–1976	112
Strukturuomvandlingens betydelse för teknikfaktorn	113
Produktivitetsanalyser på mikronivå	114
Produktiviteten och det internationella storföretagets produktionsstrategi	115
Produktiviteten i ett internationellt företags svenska del	121
Vardagsrationaliseringar och produktivitetsutveckling på avdelningsnivå	122
En studie av ”Horndalseffekten” i ett varmbandverk	131
Produktförbättring och produktivitetsutveckling	132
Sammanfattning	134
Kapitel 6 <i>Den teknologiska och tekniska utvecklingen på olika industriella områden under efterkrigstiden – en enkätundersökning</i>	138

Undersökningens syfte och uppläggning	138
Den tekniska utvecklingens hastighet: snabbare 1955–1965 än 1965–1975	139
De svenska bidragen till den teknologiska och tekniska utvecklingen	141
Har svensk industri förlorat sin tekniska ledarställning?	144
Den tekniska utvecklingens innebörd: en sammanfattning	152
Kapitel 7 <i>Konkurrenssituation och strategival – erfarenheter från intervjuer med företagsledare i 12 svenska företag</i>	155
Bakgrund	155
De intervjuade företagen	155
Företagens konkurrenssituation	157
Förändringar i företagens övergripande strategier	160
Förändrad produktsammansättning	163
Förändrad produktionsteknik	164
Forskning och utveckling i företagen	166
Marknadsföring och distribution	169
Management och organisation	172
Några avslutande synpunkter	173
Kapitel 8 <i>Syntes och slutsatser</i>	176
Problemställningen	176
Råvarorna och tekniken avgörande för den svenska levnadsstandarden	176
Det långa perspektivet	177
Efterkrigstidens industriella utveckling	180
Teknikfaktorns bidrag till den ekonomiska tillväxten	182
Industrins tekniska kompetens	183
1970-talskrisen i jämförelse med tidigare kriser	186
Råvarorna försvagade – det tekniska försprånget hotat	189
Är vår industriella bas för smal?	191

Figurer

1.1	Industriproduktionens utveckling i Sverige och OECD 1955–1978 och prognos för 1979	16
1.2	Världsexportens och den svenska exportens volymutveckling 1953–1977	17
1.3	Arbetskraftskostnader för industriarbetare i vissa länder 1970–1977 samt uppskattning för 1978	23
1.4	BNP och BNP per capita 1869–1977	25
1.5	Industriproduktion och industriproduktion per sysselsatt 1869–1977	26
1.6	Industriinvesteringar 1913–1978	27
1.7	Modell av bestämningsfaktorerna för ekonomiskt tillväxt och konkurrenskraft	30
1.8	Restpostens (teknikfaktorns) sammansättning på olika aggregeringsnivåer	34
2.1	Industriproduktion och industriproduktion per sysselsatt 1869–1977	37
2.2	Industrissysselsättningen fördelad på olika branscher 1869–1975	38
2.3	Lönsamhet i svensk industri 1870–1976	39
2.4	Soliditet i svensk industri 1870–1976	40
2.5	Prisindex för järnmalm, stål, sulfatmassa och hela industrin 1870–1976	41
2.6	Prisindex för trävaror, textilvaror, verkstadsprodukter och hela industrin 1870–1976	41
2.7	Exporten och importen av varor i procent av BNP 1870–1977	43
2.8	Bytesbalansens saldo i relation till industrins förädlingsvärde 1871–1977	44
2.9	Exporten fördelad på olika näringsgrenar 1871–1977	45
2.10	Världshandeln och den svenska utrikeshandelns volym 1925–1938	53
3.1	Utvecklingen av industriproduktion, investeringar och sysselsättning 1918–1924, 1928–1934, 1948–1954, 1971–1979	66
3.2	Utvecklingen av import, export samt lagerförändringar 1918–1924, 1928–1934, 1948–1954, 1971–1978	67
3.3	Utvecklingen av relativpriser 1918–1924, 1928–1934, 1948–1954, 1971–1977	68

3.4	Utvecklingen av lönsamhet och soliditet 1918–1924, 1928–1934, 1948–1954, 1971–1977	70
3.5	Utvecklingen av terms-of-trade 1918–1924, 1928–1934, 1948–1954, 1971–1978	71
4.1	Skillnaden mellan export och import för olika produktområden 1950 och 1977	80
4.2 a–g	Produktionen i förhållande till inhemsk förbrukning för olika produktområden 1950–1977	82
4.3 a–g	Relativpriser, relativpriser i förhållande till relativkostnader samt vinstmarginal i några industribranscher 1950–1976	86
4.4	Sjötransportkostnader för järnmalm till den europeiska kontinenten 1946–1978	92
4.5	Pris- och kostnadsutveckling för skogsråvaran samt producentprisutveckling för massa och papper 1920–1978	94
4.6	Fabrikspriser för barmassaved i olika länder 1965–1976	97
5.1	Samband mellan produktivitet, lönenivå och styckekostnad vid tillverkning inom en koncern i europeiska länder 1962–1977 ..	120
5.2	Samband mellan produktivitet, lönenivå och styckekostnad vid tillverkning inom en koncern i europeiska länder 1962–1977. Ländervis utveckling	120
8.1	Utvecklingen av världsexporten, världsproduktionen, den svenska exporten och den svenska produktionen av industrivaror 1926/30–1977	190

Tabeller

1.1	Nettoimporten av bränslen i förhållande till BNP i vissa industriländer 1972 och 1976	18
1.2	Den svenska ekonomiska utvecklingen 1870–1976 i internationell jämförelse	24
4.1	Kostnadskalkyl för blekt avsalumassa i existerande fabriker 1976 i Sverige, USA och Kanada	95
5.1	Produktion, kapitalstock, antal sysselsatta samt teknikfaktor 1870–1964 i hela industrin	108
5.2	Produktion, faktorinsats och teknikfaktor 1950–1976 i hela industrin	111

5.3	Produktionsfaktorinsats och teknikfaktor i olika branscher 1950–1976	112
5.4	Exempel på ett multinationellt företags produktion 1972 och 1978 med fördelning på produkter och regioner	116
5.5	Förändring av antalet produktionsenheter i det multinationella företaget mellan 1972 och 1978	117
5.6	Arbetskostnaden/styck och dess relativa förändring 1962–1977 i fem produktionsanläggningar i Sverige, England, Frankrike, Västtyskland och Italien	118
5.7	De studerade avdelningarnas produktionsinriktning, förädlingsvärde, sysselsättning och produktivitet 1977	123
5.8	Produktivitetens ökning 1977 inom fem avdelningar i ett multinationellt företag	126
5.9	Teknikfaktorns (restpostens) innehåll på olika aggregationsnivåer	136
6.1	Exempel på produktivetsförändring i nybyggda anläggningar 1955–1975 på olika teknikområden	141
6.2	Sammanställning av enkätresultat rörande ledande svenska företags läge i tekniskt avseende i förhållande till de främsta utländska konkurrenterna på 1940-, 1950-, 1960- och 1970-talen.	146